

В. М. Супрун

ТЕКСТОЗНАВСТВО

Курс лекцій

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2015

УДК 81'42 (075.8)
ББК 80.9я7
С 89

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 10 від 30 квітня 2015 року)*

Рецензенти:

Бутирїна М.В., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри реклами та зв'язків з громадськістю Дніпропетровського національного університету ім. Олеса Гончара;

Горевалов С.І., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри кіно- і телемистецтва Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

Сергійчук З.В., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри журналістики Національного університету «Острозька академія».

Супрун В. М.

С 89 Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник / В. М. Супрун. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – 100 с.

ISBN 978-617-7328-05-5

У навчальному посібнику запропоновано лекційний матеріал з курсу «Текстознавство», який передбачає розгляд тексту з комунікативних позицій сучасного журналістикознавства. Репрезентоване у виданні міждисциплінарне тлумачення тексту дозволяє наблизитися до розуміння його місця та значення в соціокомунікаційному процесі.

Для студентів і викладачів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю, аспірантів, учителів, а також усіх, хто цікавиться теорією тексту.

In this textbook it is offered the lecture material on the course of «the text study» that provides a text study by the way of the communicative positions of the modern journalism. Represented in the edition explanation of the text allows to understand its place and meaning in social communicative process.

This textbook can be used by the students and professor of the humanities universities, postgraduates, teachers and also for everyone who is fond of the theory of the text.

УДК 81'42 (075.8)
ББК 80.9я7

ISBN 978-617-7328-05-5

© В. М. Супрун, 2015
© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2015

ПЕРЕДМОВА

*Розуміння тексту передбачає не лише
знання мови, але й знання світу.*

Тен ван Дейк

Початок ХХІ століття ознаменувався стрімким розвитком сучасних засобів масової комунікації, до числа яких добуваються соціальні мережі та модерні гаджети типу планшетів і смартфонів, спроможних суттєво розширити комунікаційний простір людського спілкування. Відповідно змінюється і образ основного інструмента й атрибута комунікації – тексту. Поступово він втрачає домінуючу довгі століття вербалізовану форму, здобуваючи аудіо-візуально-кінестетичні функції. Зараз масмедійний текст – це інформаційний образ сучасного соціуму в усій його полівалентній сутності. Тому актуальним завданням будь-якого медійника є максимально об'єктивна репрезентація інформаційної картини світу, що не можливо без знання комунікаційних особливостей тексту.

Сучасне суспільство стало абсолютно залежним від комунікації, адже проходить активний процес обміну вербальною й невербальною інформацією, з'являються реклама і PR як нові технології соціокомунікаційного управління індивідом, людина стала цілковитим заручником мобільного зв'язку, sms- та Інтернет-текстінгу. В основі усіх цих комунікаційних процесів незмінно лежить текст. Тому назріла нагальна потреба у виникненні наукової дисципліни, яка б налагодила взаємозв'язки між різними видами текстів, виявила їх спільні й відмінні риси, підсумувала й узагальнила теоретичну базу знань про мас-медійний текст, скоординувала подальші дослідження тексту саме в аспекті соціальних комунікацій, тим паче, що наука про текст усе ще не вповні систематизувала категорійний апарат у відносно молодій галузі знань. І такою дисципліною у кінці ХХ – на початку

XXI століття стало «Текстознавство», основна мета якого полягає у знаходженні не лише шляхів моделювання текстів та особливостей їх функціонування у масовокомунікаційному просторі, але й механізмів ефективних комунікаційних процесів у суспільстві.

Маючи наукову перспективність, «Текстознавство» стало навчальною дисципліною для майбутніх журналістів, видавців, рекламистів, професія яких вимагатиме активної роботи з масмедійним текстом. Студенти повинні засвоїти питання генези та розвитку науки про текст; об'єкта, предмета та термінологічного апарата курсу; понять «твір», «текст», «дискурс»; категорій тексту; комунікаційної тріади «адресант» – «текст» – «адресат»; композиційних та архітектонічних особливостей тексту; типології текстів; медіатексту як соціокомунікаційного явища; основних механізмів текстотворення, адекватного сприймання і розуміння тексту; зв'язку текстознавства із суміжними галузями знань, внеску провідних журналістикознавців у розвиток науки про текст. Пропонований посібник висвітлює проблеми теорії тексту в аспекті його комунікаційного потенціалу, тому, сподіваємось, зацікавить також тих, хто займається проблемами комунікативної лінгвістики, медіалінгвістики, риторики, теоретичної поетики, теорії інформації, редагування, теорії комунікації.

Це навчальне видання підготовлене на кафедрі журналістики Національного університету «Острозька академія». В його основу покладені лекції, прочитані студентам спеціальності «Журналістика», а також наукові пошуки автора цих рядків та ідеї провідних українських журналістикознавців, які займаються теорією тексту: Володимира Шкляра, Катерини Серажим, Володимира Різуна, Анастасії Мамалиги, Олександри Сербенської, Георгія Почепцова, Ігоря Михайлина, Миколи Тимошика, Зіновія Партико, Анатолія Капелюшного, Людмили Супрун, Елеонори Шестакової та ін.

Сподіваємось, що читач зможе продуктивно використати матеріали книжки для вивчення курсу «Текстознавство» у вищій школі, розширення знань про сучасні тексти масової комунікації, міждисциплінарний статус яких і донині залишає суперечливі місця, що чекають на свого вдумливого дослідника.

ЛЕКЦІЯ № 1-2

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТЕКСТОЗНАВСТВА ЯК НАУКИ ПРО ТЕКСТ

План

1. Генеза та розвиток текстознавства як науки про текст.
2. Об'єкт, предмет і завдання текстознавства.
3. Категорії тексту.
4. Текстознавство в колі суміжних дисциплін.

Мета: ознайомитись з еволюційним поступом текстознавства в царині соціальних комунікацій, визначити об'єкт, предмет, завдання і категорії навчально-наукової дисципліни, означивши її місце в сучасному наукознавстві.

Література

1. Антипов Г.А. Текст как явление культуры / Г.А. Антипов. – Новосибирск, 1989.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М., 1974.
3. Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации / Т.М. Дридзе. – М., 1984.
4. Здоровега В.Й. Вступ до журналістики: конспект лекцій / В.Й. Здоровега. – Л., 1975.
5. Іванченко Р.Г. Адекватність розуміння і ясність тексту / Р.Г. Іванченко. – К., 1991.
6. Качкан В. У творчій лабораторії журналіста / В. Качкан. – К., 1977.
7. Мамальга А.И. Структура газетного текста / А.И. Мамальга. – К., 1983.
8. Михайлин І.Л. Журналістика як всесвіт / І.Л. Михайлин. – Х., 2008.

18. «Комунікативна система є основоположною для мовної сутності тексту...» (Анастасія Мамалига).

19. «Усі лінгвістичні шляхи ведуть до тексту» (Ульріх Енгель).

20. «Якщо наше життя не текст, то що ж воно таке?» (Роман Тіменчик).

21. «Текст – це серединний елемент схеми комунікативного акту, яку спрощено можна уявити у вигляді трьохелементної структури: автор – текст – читач» (Наталія Кутіна).

22. «Текст – це не хаотичне накопичення одиниць різних мовних рівнів, а упорядкована система, в якій усе взаємопов'язано і взаємообумовлено» (Ірина Кочан).

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ЛЕКЦІЯ № 1-2	
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТЕКСТОЗНАВСТВА	
ЯК НАУКИ ПРО ТЕКСТ	5
1. Генеза та розвиток текстознавства як науки про текст	6
2. Об'єкт, предмет і завдання текстознавства	9
3. Категорії тексту	12
4. Текстознавство в колі суміжних дисциплін	21
ЛЕКЦІЯ № 3	
КОНТЕКСТ, ТВІР, ТЕКСТ, ДИСКУРС:	
ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ	27
1. Поняття контексту	28
2. Твір і текст у журналістикознавстві	30
3. Характеристика дискурсу в соціокомунікаційних дослідженнях	33
ЛЕКЦІЯ № 4	
АТРИБУТИ ТА ФУНКЦІЇ ТЕКСТУ	39
1. Основні атрибути тексту	40
2. Функції текстів	51
ЛЕКЦІЯ № 5	
СТРУКТУРА ТЕКСТУ	54
1. Композиція тексту	55
2. Архітектоніка тексту	57
ЛЕКЦІЯ № 6-7	
ТИПИ ТЕКСТІВ. СПЕЦИФІКА	
ЖУРНАЛІСТСЬКОГО І МЕДІАТЕКСТУ	70
1. Загальна типологія текстів	71
2. Журналістський текст. Різновиди журналістських текстів	75
3. Визначення медіатексту, його типологія	78
ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ	84
ТЕМАТИКА БАКАЛАВРСЬКИХ І МАГІСТЕРСЬКИХ	
ДОСЛІДЖЕНЬ З КУРСУ «ТЕКСТОЗНАВСТВО»	86

Теми бакалаврських робіт	86
Теми магістерських робіт	87
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	88
ЦИТАТНИК	94

Навчальне видання

Володимир Миколайович СУПРУН

ТЕКСТОЗНАВСТВО

Навчальний посібник

Головний редактор І. Д. Пасічник

Технічний редактор Р. В. Свиначчук

Комп'ютерна верстка Н. О. Крушинської

Художнє оформлення обкладинки К. О. Олексійчук

Формат 42x30/4. Ум. друк. арк. 5,81. Наклад 300 пр. Зам. № 71–15
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «TimesNewRoman»

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Видавець СПД Свиначчук Р. В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 27 від 29 липня 2004 року.
Тел. (+38067) 771 28 70, e-mail: 35800@ukr. net.